

TÜRKİYE’DE YÜKSEKÖĞRETİM DÜZEYİNDE TURİZM EĞİTİMİNDEKİ GELİŞMELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

THE EVALUATION OF THE DEVELOPMENTS OF TOURISM EDUCATION IN HIGHER EDUCATION LEVEL IN TURKEY

Doç. Dr. Kurban ÜNLÜÖNEN¹
Arş Gör. Dr. Yasin BOYLU²

ÖZET

Turizm eğitiminin turistik kalkınma açısından önemi, turizmin az gelişmiş ülkelerin iktisadi yapılarındaki fonksiyonları ile yakından ilgilidir. İktisadi kalkınma içinde turistik kalkınmayı gerçekleştirecek insan gücünün, tüm katmanlarıyla birlikte profesyonel anlamda turizm eğitimine tabi tutulması gerekmektedir. Bu nedenle, turizm alanındaki kalkınmanın şartlarının başında turizm eğitimi gelmektedir.

Eğitilmiş insan gücü, turizm faaliyetlerinde yer alan fiziki elemanlara etkinlik ve anlam kazandıran bir unsurdur. Eğitilmiş insan unsurunun yeterliliği, turistin beklediği düzeyde hizmet almasını sağlamaktadır. Yoğun bir rekabetin yaşandığı dünya turizm piyasalarına, standarda uygun ve kaliteli turistik mal ve hizmetle girebilmek için hem genel olarak toplumun turizmin önemini kavraması, hem de yeterli sayıda nitelikli personel gerekmektedir. Nitelikli personelin yetiştirilebilmesi ise, ancak kaliteli turizm eğitimi ile mümkündür.

Türkiye’de turizm eğitimi faaliyetleri; örgün ve yaygın olmak üzere iki şekilde yürütülmektedir. Bu çalışmada örgün turizm eğitimi kapsamında yer alan yükseköğretim düzeyinde turizm eğitimi incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: eğitim, yükseköğretim, turizm eğitimi

¹ Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi e-posta: kurban@gazi.edu.tr

² Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi e-posta: yasin@gazi.edu.tr

ABSTRACT

The importance of tourism education from the view of touristic development is closely related with the function of the economic structure of the underdeveloped countries. The workforces who will realize the touristic development in economical development have to have tourism education by professional means. For this reason, in order to realize touristic development first of all tourism education must be completed.

Educated workforce provides efficiency and meaning to the personnel in tourism activities. The efficiency of the educated workforce means to provide the service expected by the tourist. In order to enter to the highly competitive global tourism markets with a high quality (respecting the standards) touristic goods and service, the society should understand the importants of tourism and qualified workers have to be needed. Qualified workers could only be educated by qualified tourism education.

Tourism education activities in Turkey are organized in two ways; education and distance education. In this study, tourism education in higher education degree has been examined.

Key Words: education, higher education, tourism education

GİRİŞ

Ulusal ekonomilerin ve uluslararası ticaretin gelişiminde, sosyal ve kültürel alanda, ülkelerarası iyi niyet ve anlayışın yerleşmesinde turizmin oynadığı rol, ülkelerin bu sektöre büyük önem vermelerini zorunlu kılmış ve bu konudaki kalkınma yarışını hızlandırmıştır.

Turizm, özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra hızla gelişmiş ve en önemli endüstrilerden birisi haline gelmiştir. Bu endüstri; yarattığı katma değer, istihdam ve yatırımlar bakımından dünya hizmet endüstrisi içerisinde en büyük paya sahiptir (Theobald, 1994:4). Bir çok ülke, hızla gelişen turizm endüstrisinin dünya ekonomisinde yarattığı pastadan pay alabilmek için bu endüstriyi desteklemiştir. Turizm endüstrisi, özellikle sanayileşmekte güçlük çeken gelişmekte olan ülkeler için alternatif bir endüstri olarak gösterilmiştir (Dieke, 1988; 41). Bunun nedenleri ise, turizmin ödemeler dengesine yaptığı olumlu etkiler ve emek-yoğun olma özelliğinden kaynaklanan işsizlik probleminin çözümüne katkıda bulunması gösterilebilir.

Dünya Turizm Örgütü'nün analizine göre, ülkelerin % 83'ünde turizm en üst 5 ihraç kategorisi arasında yer almakta olup, ülkelerin en az % 38'inde de en önde gelen döviz kaynağıdır (WTO, 2000:15).

Turizm bir çok gelişmiş ülkede ekonomik ve sanayi hamleleri ile birlikte önemli bir yer tutmaktadır. İleri ülkelerin gelişmişlik düzeyine ulaşabilmesi için gelişmekte olan ülkelerin ekonomi, sanayi ve tarım politikalarının yanı sıra turizme ve turizm alanındaki her türlü yatırıma önem vermesi gerekmektedir. Gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye'nin de ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınması için turizm eğitime ve kamuoyunun bu konuda bilinçlenmesine büyük önem vermesi bir zorunluluktur (Avcıkurt ve Köroğlu, 2002:3).

Bir çok ülke, turizm faaliyetlerine etkinlik kazandırabilmek ve bu sayede turizm piyasasında daha güçlü olmak için turizm eğitime önem vermektedir. Bunun en önemli göstergeleri ise, ülkelerin turizm eğitimi veren kurumlar açmasıdır.

Eğitilmiş insan gücü; turizm faaliyetlerinde yer alan fiziki elemanlara etkinlik ve anlam kazandıran bir unsurdur. Eğitilmiş insan unsurunun yeterliliği, turistin beklediği düzeyde hizmet almasını sağlamaktadır. Diğer taraftan turizmde uluslararası düzeyde bir kalite savaşı yaşanmaktadır. Rekabetin yoğun olarak yaşandığı dünya turizm piyasalarına standarda uygun ve kaliteli turistik mal ve hizmetle girebilmek için hem genel olarak toplumun turizmin önemini kavraması, hem de yeterli sayıda nitelikli personel gereklidir. Nitelikli personelin yetiştirilebilmesi ise ancak kaliteli turizm eğitimi ile mümkündür (Olalı, 1983:211).

Turizm sektörünün emek yoğun bir sektör olması, turistik faaliyetlerde hizmeti alan ve verenin “insan” olması anlamına gelmektedir. Bu durum, turizm eğitimi veren kurumlarda, sektörün ihtiyaçlarına uygun personelin yetiştirilmesini ve yetişmiş nitelikli personelin de sektörde istihdam edilmesini gerektirmektedir.

1. Türkiye’de Turizm Eğitiminin Gelişimi

Türkiye’de turizm eğitime ilişkin faaliyetler, büyük ölçüde planlı dönem içerisinde gelişme göstermiş olmakla birlikte, bu işin başlangıcı planlı dönem öncesine kadar gitmektedir. 1890 yılına kadar turizm eğitim ve öğretimi ile ilgili herhangi bir düzenleme söz konusu değilken, 29 Ekim 1890’da Osmanlı Devleti’nce, “Seyyahlara Tercümanlık Edenler Hakkında 190 Sayılı Nizamname” yürürlüğe konulmuştur. Biraz yabancı dil bilen gayrimüslimler özel ve serbest bir meslek olarak tercüman rehberlik yapmışlardır. Cumhuriyet döneminde ise 1925 yılında “1730 Sayılı Seyyah Tercümanları Hakkında Kararname” çıkarılmış ve buna göre bir de

yönetmelik yayınlanmıştır. Bu konuda görevlendirilmiş olan belediyeler, bu işe tam sahip çıkmadıkları için bu kararname ile de istenilenler yapılamamıştır. Bu dönemden itibaren Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, turist rehberlerinin yetiştirilmesinde ve turizm eğitim öğretimi ile ilgili yayınların hazırlanması ve yayınlanmasında önemli rol oynamıştır (Ünlüöner, 1993: 499).

Türkiye’de düzenli olarak turizm eğitimi 1953 yılında Ankara ve İzmir Ticaret Liselerinde turizm meslek kurslarının açılması ve bazı turizm derneklerinin de tercüman rehberlik kurslarını düzenlemeleri ile devam etmiştir. Yine, İstanbul’da 1955 yılında ve İzmir’de 1960 yılında turist rehberliği kursları açılmıştır. Bunların yanında “7334 Sayılı İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri Kanunu” gereğince bir ihtisas kolu olarak turizm bölümlerinin kurulması ve 1961-62 öğretim yılında Ankara Otelcilik Okulunun açılması, planlı dönemin hazırlık safhasında gerçekleşen gelişmelerdir.

Planlı dönem içerisinde ise, yine “otelcilik okulu” adıyla 1967-68 öğretim yılında İstanbul’da, 1975-76 öğretim yılında Kuşadası’nda okullar açılmış, bu okulların adı 1975 yılında “Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi” olarak değiştirilmiştir. 1984-85 öğretim yılında bir kısım derslerin öğretimini yabancı dille yapan “Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Liseleri” açılmıştır. Bu okullar; 1975-76 öğretim yılında “resepsiyon”, “servis” ve “mutfak” bölümleri olmak üzere, 1987-88 öğretim yılında “resepsiyon”, “servis”, “mutfak” ve “kat hizmetleri” olmak üzere, 1993-94 öğretim yılından itibaren ise, “resepsiyon”, “servis”, “mutfak”, “kat hizmetleri” ve “seyahat acenteciliği” bölümleri olmak üzere bölümlere ayrılmıştır (MEB, 1999: 23).

Üniversiter düzeyde turizm eğitimi ise ilk olarak, Ankara Ticaret Yüksek Öğretmen Okulu’na 1965-66 öğretim yılından itibaren turizm bölümünün ilave edilmesi ile kurulan Ankara Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu’nda verilmeye başlanmıştır. Bu okulun amacı, orta dereceli ticaret ve turizm okullarına öğretmen yetiştirmek olup, halen Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi adıyla faaliyet göstermektedir.

Yukarıdaki tarihten itibaren 1969 yılında Ege Üniversitesi bünyesinde, 1974 yılında Hacettepe Üniversitesi bünyesinde, 1975 yılında Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi bünyesinde, 1980 yılında Adana İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi bünyesinde, 1982 yılında, Erciyes Üniversitesi bünyesinde ön lisans ve lisans düzeyinde turizm eğitimi veren birimler kurulmuş ve zaman içerisinde sayıları artmış, isimleri değişmiş ve binlerce mezun vermişlerdir.

Bugüne gelindiğinde; Türkiye’de mesleki turizm eğitiminin; örgün ve yaygın olmak üzere iki şekilde gerçekleştirildiği görülmektedir. Örgün turizm eğitimi veren öğretim kurumları, ortaöğretim ve yükseköğretim düzeyinde mesleki turizm eğitimi veren okullardan oluşmaktadır. Yaygın turizm eğitimi ise; gerek resmi gerekse özel kurumlar tarafından verilen kısa süreli mesleki kurslar niteliğinde bir görünüm arz etmektedir (Tablo 1).

Tablo 1: Türkiye’de Turizm Eğitiminin Genel Görünümü

TURİZM EĞİTİMİ		
ÖRGÜN TURİZM EĞİTİMİ		YAYGIN TURİZM EĞİTİMİ
MEB Bünyesinde	YÖK Bünyesinde	Farklı Kurumlar
Anadolu Tic. Meslek Liseleri	Önlisans (MYO)	Turizm Bakanlığı (TUREM vb.)
Anadolu Otelcilik ve Turizm M.L.	Lisans	MEB (Çıraklık Eğt. Merkezleri)
Anadolu Meslek Liseleri	Lisansüstü	İŞKUR (Çeşitli kurslar)
Özel Mesleki Ortaöğretim Okulları		Meslek Kuruluşları (TOBB vb.)
		AÖF (Uzaktan eğitim)
		Sosyal Kuruluşlar (TUGEV vb.)
		Üniversiteler (Sertifika Programları)
		Belediyeler
		Sendikalar (TOLEYİS vb.)
		Özel Eğitim Kurumları (Kurslar)
		Halk Eğitim Merkezleri
		İşletmeler (Hizmetiçi Eğitim)
		Diğer

2. Yükseköğretim Düzeyinde Turizm Eğitimi

Türkiye’de yüksek öğretim düzeyinde turizm eğitimi; 2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu çerçevesinde, üniversiteler tarafından önlisans, lisans ve lisansüstü düzeyde olmak üzere 3 şekilde gerçekleştirilmektedir.

2.1. Ön Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu’na göre önlisans öğretimi, ortaöğretime dayalı, en az dört yarı yıllık bir programı kapsayan yükseköğretimdir. Yükseköğretimde ön lisans düzeyinde turizm eğitimi, 1970’li yılların ortalarında Boğaziçi ve Ege Üniversiteleri’nde ara insan gücü

yetiştirmek üzere açılmış olan önlisans yüksek okullarında bir program olarak eğitim faaliyetine başlamıştır. Kısa bir süre sonra Ege Üniversitesi'ndeki program, lisans düzeyine çıkarılmıştır. Bunun yanında 1974-1975 öğretim yılında Hacettepe Üniversitesi Teknoloji ve Meslek Yüksek Okulu içinde iki yıllık bir turizm bölümü faaliyete geçmiştir. Bunların dışında Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde kurulan meslek yüksek okullarında çeşitli yıllarda açılan turizm programları ile önlisans düzeyindeki turizm eğitimi çalışmaları devam etmiştir (Ünlüöner,1993:500).

Meslek Yüksek Okulları; belirli mesleklere yönelik ara insangücü yetiştirmeyi amaçlayan 2 yıllık 4 yarı yıllık eğitim-öğretim veren bir yükseköğretim kurumlarıdır.

2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu çerçevesinde 2002-2003 öğretim yılına kadar, Türkiye'de yüksek öğretim kurumları bünyesinde; "turizm ve otelcilik", "turizm işletmeciliği", "otel yöneticiliği", "turizm işletmeciliği ve otelcilik", "turizm rehberliği", "turizm yönetimi", "mutfak yönetimi", "yiyecek içecek işletmeciliği", "seyahat işletmeciliği", "seyahat işletmeciliği ve tur operatörlüğü" "seyahat ve tur işletmeciliği" vb. isimlerde turizm önlisans programları yürütülmüştür.

1970'li yıllarda ortaöğretim düzeyinde örgütlenen meslek yüksek okulları, ara kademe insan gücüne duyulan ihtiyacın artması nedeniyle bugün üniversitelere bağlı olarak eğitim faaliyetlerini sürdürmekte ve bu okulların Turizm ve Otelcilik, Turizm Rehberliği, Seyahat İşletmeciliği, Yiyecek ve İçecek İşletmeciliği programlarında verilen eğitimle turizm sektörüne ara kademe insan gücü yetiştirilmektedir (Yağcı, 2001:29).

Türkiye'de kurulması ve faaliyete geçirilmesi en kolay yükseköğretim kurumları meslek yüksek okullarıdır (MYO). Ülkenin turizm sektöründe gösterdiği gelişmeye paralel olarak, öncelikli ve kolay bir şekilde açılabilen turizm programlarının sayısı zaman içerisinde sürekli olarak artmıştır. 1990 yılında bünyesinde turizm programı bulunduran MYO'ların sayısı 28 iken, bu sayı 1994'te 54 ve 2002'de de 87'ye ulaşmıştır (Aymankuy, 2002:34).

MEB-YÖK Meslek Yüksek Okulları Program Geliştirme Projesi kapsamında yapılan bir çalışmayla birlikte, önlisans düzeyindeki turizm programları; "Turizm ve Otel İşletmeciliği" ve "Turizm ve Seyahat İşletmeciliği" olmak üzere iki ana program olarak yeniden düzenlenmiştir. Aynı çalışmayla Turizm ve Otel İşletmeciliği Programı, "Ön Büro ve Kat Hizmetleri" ve

“Yiyecek İçecek ve Mutfak” olmak üzere iki alt dala; Turizm ve Seyahat İşletmeciliği Programı da, “Seyahat Acenteciliği” ve “Ulaştırma Hizmetleri” olmak üzere iki alt dala ayrılmıştır. YÖK hazırlanan bu programları, turizm programı uygulayan tüm MYO'lara göndermiş ve 2002-2003 öğretim yılından itibaren uygulanmasını zorunlu kılmıştır (Şahin ve Okumuş, 2002:21).

Bu düzenlemeyle, önlisans düzeyinde turizm eğitimi veren okullarda program birliği sağlanma amacı güdülmüştür. Ancak yine de “turizm rehberliği” ve “aşçılık” gibi programlar, ÖSYM'nin tercih kılavuzunda ayrı turizm programları olarak görülebilmektedir. Bu da, bu programların turizm programı olmayıp, başlı başına ayrı bir program olduğu izlenimi uyandırmaktadır.

Gerçekte ön lisans düzeyinde verilen turizm eğitiminin amacı; öğrencilere bilgi ve beceri bileşenini vererek, onlara turizm sektöründe çalışan ara kademe elemanların sahip olması gereken nitelikleri kazandırmaktır (Rutter, 1991:356). Yani, turizm sektörüne ara kademe insan gücü yetiştirmektir. Ancak Türkiye’de genel olarak MYO’ların siyasi istismara oldukça açık olması, bu okulların akademik kadro ve mali kaynaklar gibi alt yapı eksiklikleri giderilmeden açılması, söz konusu turizm programlarının başarıya ulaşma şansını azaltmıştır.

Ünlüöner (1993)’e göre; Türkiye’de sınırlı sayıdaki birkaç turizm programının dışında MYO’larda kaliteli turizm eğitimi verildiği söylenemez. Bunun bir göstergesi mezunların kolay iş bulmasıdır. Mezunları kolay iş bulan programlara rağbet arttığı için okula girişteki puanlar da artmaktadır. Yabancı dil ağırlıklı eğitim yapan veya büyük şehirlerde kurulu bulunan okullara rağbet daha fazla olmaktadır. Bunun yanında gelişmemiş veya büyük şehirler dışında bulunan üniversitelerin turizm programlarına ilgi daha düşük kalmaktadır. Bu durumu aynı zamanda eğitim kalitesinin de bir göstergesi olarak değerlendirmek gerekir (Ünlüöner, 1993:500-501).

Türkiye’de ön lisans düzeyinde toplam 121 turizm program bulunmaktadır ve bu programların 110’u devlet üniversiteleri bünyesinde, 11’i de vakıf üniversiteleri bünyesinde bulunmaktadır. Bu programların 2003 yılı toplam yeni kayıt öğrenci kontenjanı 9.743’dür. Bu sayının 6.803’ü normal öğretim, 2.940’ı ise ikili öğretimde öğrenim görecektir öğrencilere ayrılmıştır. Toplam sayı içerisinde 1.053 kişilik öğrenci kontenjanı vakıf üniversitelerinin ön lisans programlarından oluşmaktadır (ÖSYM, 2003, Ek Tablo 1).

Türkiye’de ön lisans düzeyinde turizm eğitimi veren öğretim kurumlarının yeni kayıt olacak öğrencilere ayırdıkları kontenjanların % 10.8’inin vakıf üniversiteleri tarafından, % 89.2’sinin de devlet üniversiteleri tarafından ayrıldığı söylenebilir.

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu’ndan önce, yükseköğretim düzeyinde turizm eğitimi alan öğrenci sayıları hakkında sağlıklı istatistikî bilgiler temin edilememiştir. Ancak 1983-1984 öğretim yılından itibaren, ÖSYM tarafından düzenli olarak yükseköğretim istatistikleri yayımlanmaktadır.

Tablo 2: Önlisans Düzeyinde Öğretim Yılları İtibariyle Turizm Eğitimi Alan Öğrenci Sayıları ve Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerden Öğretim Yılları Sonu İtibariyle Mezun Olanların Sayıları

Öğretim Yılları	Turizm Eğitimi Alan Öğrenci Sayıları	Turizm Eğitimi Alarak Mezun Olan Öğrenci Sayıları
1982-1983	-	126
1983-1984	1.034	241
1984-1985	1.345	257
1985-1986	1.679	354
1986-1987	1.751	412
1987-1988	2.050	516
1988-1989	2.559	503
1989-1990	3.168	619
1990-1991	3.961	822
1991-1992	4.319	970
1992-1993	6.412	1.106
1993-1994	8.694	1.254
1994-1995	9.854	1.776
1995-1996	11.657	2.551
1996-1997	12.543	2.691
1997-1998	13.251	2.870
1998-1999	14.419	3.190
1999-2000	15.457	3.782
2000-2001	16.909	3.715
2001-2002	19.068	4.512
2002-2003	19.154	-

Kaynak: ÖSYM, **Yükseköğretim İstatistikleri** isimli yayınlardan faydalanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 2’de önlisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrenci sayıları ile mezun sayıları öğretim yılları itibariyle görülmektedir. Bu tablodan da anlaşılacağı üzere, önlisans düzeyindeki öğrenci sayıları yıllar itibariyle sürekli bir artış göstermektedir. 1983-1984 öğretim yılında öğrenci sayısı 1.034 iken, bu sayı 2002-2003 öğretim yılında yaklaşık 20 kat artarak 19.154’e yükselmiştir. 1982-1983 öğretim yılı sonunda 126 olan turizm önlisans programı mezun sayısı, 2001-2002 öğretim yılı sonunda 4.512’ye ulaşmış ve 20 yıllık dönemde toplam mezun sayısı 32.267 olmuştur.

Önlisans düzeyinde turizm eğitimi veren yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanlarının akademik görevlerine göre dağılımı Tablo 3’de görülmektedir. Tablo 3’e göre, önlisans düzeyinde turizm eğitimi veren yükseköğretim kurumlarında görev yapan öğretim elemanlarının büyük bir bölümü akademik çalışma yapmayan / yapamayan öğretim görevlilerinden oluşmaktadır. 2002-2003 öğretim yılında toplam 19.154 öğrenci olduğu dikkate alınır, öğretim elemanı başına yaklaşık 131 öğrenci düşmektedir. Bunlardan hareketle; önlisans düzeyinde turizm eğitimi veren kurumlarda, yetişmiş öğretim elemanı bulunmamaktadır. Bu durumun ise, öğrencilerin yetişmelerinde önemli bir engel olabileceği düşünülebilir.

Tablo 3: Öğretim Yılları İtibariyle Önlisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Yükseköğretim Kurumlarındaki Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Dağılımı

Öğretim Yılları	Prof.	Doç.	Yrd. Doç.	Öğr. Gör.	Okutman	Uzman	Arş. Gör.	Toplam
1986-1987	-	-	1	12	-	-	-	13
1987-1988	-	-	1	13	-	-	-	14
1988-1989	-	-	1	13	-	-	-	16
1989-1990	1	2	-	17	-	4	-	24
1990-1991	1	2	-	17	-	3	2	25
1991-1992	1	2	-	23	-	3	2	31
1992-1993	1	2	2	35	2	3	4	47
1993-1994	2	1	3	44	3	4	4	61
1994-1995	2	1	4	57	2	3	6	75
1995-1996	3	-	5	69	4	5	5	91
1996-1997	3	-	6	84	3	7	4	97
1997-1998	4	-	7	89	3	8	6	117
1998-1999	4	-	8	92	5	9	7	125
1999-2000	4	-	16	103	5	4	6	138
2000-2001	1	-	14	99	4	2	3	123
2001-2002	1	-	18	116	10	1	3	149
2002-2003	1	1	17	114	8	-	5	146

Kaynak: ÖSYM, **Yükseköğretim İstatistikleri** isimli yayınlardan faydalanılarak hazırlanmıştır.

Meslek Yüksek Okullarından mezun olan tüm öğrenciler gibi, turizm önlisans programını bitiren öğrencilerin de, ÖSYM tarafından yapılan “Dikey Geçiş Sınavı” (DGS) ile lisans programlarına geçişi mümkündür. Ancak bu durum, oldukça sınırlı sayıda öğrenci için bir şanstır. Bunun iki temel nedeni bulunmaktadır. Birincisi; üniversitelerin lisans programlarında DGS ile yerleştirilen önlisans mezunları için çok kısıtlı kontenjan ayrılmaktadır. İkincisi de, yapılan merkezi sınavın (DGS), mesleğe yönelik olarak değil, genel yeteneğe yönelik olarak hazırlanıp uygulanmasıdır.

2.2. Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi

Lisans eğitimi, ortaöğretime dayalı en az sekiz yarıyıl ve dört yılı kapsayan yükseköğretim türüdür. Pauze (1993), bu tip bir eğitimin amacını, turizm sektöründeki başlangıç

düzy yöneticileri yetiştirmek olarak belirtmektedir (Pauze, 1993:61). Türkiye’de lisans düzeyinde turizm eğitimi veren kurumlar, çeşitli yıllarda kurulmuş ve çeşitli safhalardan geçmişlerdir. Türkiye’de lisans düzeyinde turizm eğitimi veren kurumların gelişimine kısaca bakıldığında, ilk olarak karşımıza Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu çıkmaktadır.

1965-1966 öğretim yılından itibaren Ankara Ticaret Yüksek Öğretmen Okulu’na “turizm bölümü” ilave edilerek okulun ismi “Ankara Ticaret ve Turizm Yüksek Öğretmen Okulu” olmuştur. Okul, özellikle orta dereceli ticaret ve turizm meslek liselerine meslek dersleri öğretmeni yetiştirmek amacıyla kurulmuştur. Öğretim süresi 3 yıl olan okul, 1967-1968 öğretim yılından itibaren dört yıllık statüye geçmiştir. 2547 Sayılı Yüksek Öğretim Kanunu’ndan sonra bu okul, Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi bünyesine alınmış, turizm bölümü de “turizm işletmeciliği ve otelcilik eğitimi” bölümüne dönüştürülmüştür. İlgili bölüm, 1992 yılında Gazi Üniversitesi’ne bağlı olarak kurulan “Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi” bünyesine alınmış ve lisans düzeyinde turizm eğitimi faaliyetini bu fakülte bünyesinde devam ettirmeye başlamıştır.

1969 yılında Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi bünyesinde kurulan “turizm ve otel işletmeciliği bölümü” ve 1975 yılında Endüstriyel sanatlar Yüksek Öğretmen Okulu bünyesinde açılan “ticaret ve turizm bölümü” 41 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile faaliyetleri sona erdirilen turizm bölümleridir (Ünlüönen, 1993:508).

1975 ve 1980 yılları arasında kurulup, 1992 yılına kadar çeşitli ticari ilimler akademilerine ve üniversitelere bağlı olarak faaliyette bulunan turizm işletmeciliği bölümleri ile turizm işletmeciliği ve otelcilik yüksek okullarının, zaman içerisinde isimleri değişmiş ve çeşitli evreler geçirerek bugünkü şekillerine bürünmüşlerdir. Örneğin 1970’li yıllarda “Aydın Önlisans Okulu”, adıyla faaliyet gösteren okul, bugün Adnan Menderes Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu olarak faaliyet göstermektedir. Yine, Bursa İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi’ne olarak 1975-1976 öğretim yılında kurulan, Balıkesir İşletmecilik ve Turizm Yüksek Okulu bugün, Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu olarak faaliyet göstermektedir. Adana İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi’ne bağlı olarak kurulan Mersin İşletmecilik ve Turizm Yüksek Okulu bugün, Mersin Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu adıyla faaliyette bulunmaktadır.

Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'ne bağlı Nevşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu ile Akdeniz Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu 41 Sayılı Kanun hükmündeki kararname ile kurulmuşlardır. 1988-1989 öğretim yılından itibaren de Bilkent Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu'nun öğrenci almaya başladığı görülmektedir (Ünlüöner, 1993:509).

Türkiye'de 1992 yılından itibaren yeni üniversitelerin açılması, turizm lisans programlarının sayılarında adeta bir patlama yaşanmasına neden olmuştur. Öyle ki, 2003 yılı itibariyle Türkiye'de 15'i devlet üniversitesi, 8'i de vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 23 üniversitede 33 lisans düzeyinde turizm programı uygulanmaktadır. ÖSYM'ye merkezi yerleştirme işlemine esas olarak, 8'i vakıf üniversitesi 15'i de devlet üniversitesi olmak üzere, toplam 23 üniversite tarafından 2023 turizm lisans öğrencisi kontenjanı bildirilmiştir. Bu sayının 1603'ü normal öğretim, 420'si de ikili öğretimi kapsamaktadır. Toplam sayı içerisinde 381 kişilik öğrenci kontenjanı vakıf üniversitelerinin lisans programlarından oluşmaktadır. Vakıf üniversitelerine ait turizm programı lisans kontenjanının, toplam turizm programı lisans kontenjanına oranı yaklaşık % 19'dur. Buradan hareketle; Türkiye'de lisans düzeyinde turizm eğitimi veren öğretim kurumlarının yeni kayıt olacak öğrencilere ayırdıkları kontenjanların % 19'unun vakıf üniversiteleri tarafından, % 81'inin de devlet üniversiteleri tarafından ayrıldığı söylenebilir. Dikkat çeken bir diğer nokta da, ikili öğretim uygulanan turizm lisans programlarının tamamının devlet üniversiteleri bünyesinde yer almasıdır (ÖSYM, 2003, Ek Tablo: 2).

Tablo 4'de lisans düzeyinde turizm eğitimi alan öğrenci sayıları ile mezun sayıları öğretim yılları itibariyle görülmektedir. Bu tablodan da anlaşılacağı üzere, önlisans düzeyinde olduğu gibi lisans düzeyindeki öğrenci sayıları yıllar itibariyle sürekli bir artış göstermiştir. 1983-1984 öğretim yılında öğrenci sayısı 1.879 iken, 2002-2003 yılında yaklaşık 3 kat artarak 7.298'e yükselmiştir. 1982-1983 öğretim yılı sonunda 269 olan turizm lisans programı mezun sayısı, 2001-2002 öğretim yılı sonunda 1.138'e ulaşmış ve toplam mezun sayısı da 14.766 olmuştur.

Tablo 4: Öğretim Yılları İtibariyle Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Alan Öğrenci Sayıları ve Turizm Eğitimi Alan Öğrencilerden Öğretim Yılları Sonu İtibariyle Mezun Olanların Sayıları

Öğretim Yılları	Turizm Eğitimi Alan Öğrenci Sayıları	Turizm Eğitimi Alarak Mezun Olan Öğrenci Sayıları
1982-1983	-	269
1983-1984	1.879	205
1984-1985	2.465	258
1985-1986	2.602	317
1986-1987	2.829	446
1987-1988	2.950	515
1988-1989	3.127	403
1989-1990	3.562	460
1990-1991	3.970	556
1991-1992	4.260	625
1992-1993	5.116	731
1993-1994	5.843	793
1994-1995	6.439	957
1995-1996	6.544	1.054
1996-1997	6.991	1.102
1997-1998	7.267	1.193
1998-1999	7.102	1.457
1999-2000	6.801	1.196
2000-2001	6.774	1.091
2001-2002	6.851	1.138
2002-2003	7.298	-

Kaynak: ÖSYM, **Yükseköğretim İstatistikleri** isimli yayınlardan faydalanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 5: Öğretim Yıllarına Göre Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Yükseköğretim Kurumlarındaki Öğretim Elemanlarının Akademik Görevlerine Göre Dağılımı

Öğretim Yılları	Prof.	Doç.	Yrd. Doç.	Öğr. Gör.	Okutman	Uzman	Arş. Gör.	Toplam
1986-1987	-	8	2	21	8	1	12	52
1987-1988	-	8	5	21	11	1	12	58
1988-1989	2	9	7	23	11	3	11	66
1989-1990	5	7	12	25	13	4	15	81
1990-1991	7	6	12	36	23	6	21	111
1991-1992	8	7	10	34	22	6	22	109
1992-1993	8	7	15	39	16	6	31	122
1993-1994	9	6	17	46	15	6	37	136
1994-1995	8	7	19	55	16	5	41	151
1995-1996	9	8	24	58	13	8	44	164
1996-1997	10	6	29	62	12	9	47	175
1997-1998	10	6	31	65	11	9	50	182
1998-1999	11	5	32	67	10	11	54	190
1999-2000	11	8	46	66	9	13	46	199
2000-2001	11	8	44	75	11	10	47	206
2001-2002	11	14	53	65	12	8	46	209
2002-2003	10	18	62	76	15	6	49	236

Kaynak: ÖSYM, **Yükseköğretim İstatistikleri** isimli yayınlardan faydalanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 5’de lisans düzeyinde turizm eğitimi veren yükseköğretim kurumlarındaki öğretim elemanlarının akademik ünvanlarına göre dağılımı görülmektedir. Bu konuda, önlisans

düzeyinde turizm eğitim veren yükseköğretim kurumlarına göre lisans düzeyinde turizm eğitimi veren yükseköğretim kurumlarının daha iyi durumda olduğu söylenebilir.

2.3. Lisansüstü Düzeyde Turizm Eğitimi

Lisansüstü düzeyde verilen turizm eğitiminin amacı, modern turizmin sosyal, iktisadi ve teknik özellikteki karmaşık problemlerini çözebilecek, değişik faktörlerin etkinliğini değerlendirerek soyutlama, sentez ve karar verme gücüne sahip yönetici ve araştırmacıları yetiştirmektir (Olalı,1984:206).

Olsen ve Khan (1989), lisansüstü turizm eğitiminin temel amacını yüksek lisans ve doktora olmak üzere iki aşamada ele almaktadır. Buna göre, yüksek lisans düzeyindeki turizm eğitiminin iki genel amacı vardır. Bunlardan birincisi; öğrencilere kariyer kazandırmak, ikincisi ise turizm sektöründe orta ve üst düzey yönetici, eğitimci, danışman ve araştırmacı yetiştirmektir. Doktora düzeyindeki turizm eğitiminin temel amacı ise; bir disiplin olarak turizmle ilgili akademik araştırmalar yapmak, problem çözmek ve öğretim-iletişim yeteneklerini geliştirmektir (Olsen and Khan,1989:16).

Türkiye’de lisansüstü eğitim, yüksek lisans ve doktora olmak üzere iki kademe yapılmaktadır. Bu konudaki gelişmeler ise şu şekilde özetlenebilir.

1964 yılı programında yer alan turistik potansiyeli yüksek olan Ege Bölgesi’nde turizm konusunda araştırma yapmak ve özel teşebbüse veya devlete bağlı işletmelerle kamu hizmeti gören müesseselerde çalışanların bilgilerini yükseltmek amacıyla İzmir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi’nde bir Turizm Enstitüsü kurulmuştur. Ancak I. Plan döneminde herhangi bir etkili ve faydalı çalışmada bulunmamıştır. Daha sonraki yıllarda Ege Üniversitesi İşletme Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü’nde 1982-1983 öğretim yılına kadar turizm işletmeciliği dalında yüksek lisans ve doktora programları sürdürülmüştür. Ege Üniversitesi’nin Turizm İşletmeciliği Bölümü kapatıldıktan sonra yüksek lisans ve doktora programlarında da öğretim son bulmuştur (Ünlüoğlu, 1993:514-515).

2547 Sayılı Kanun’dan önce Hacettepe Üniversitesi Mezuniyet Sonrası Eğitim Fakültesi’nde de turizm ve otel işletmeciliği dalında lisansüstü eğitim verilmiştir. Diğer taraftan 1969 yılında İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi’ne bağlı olarak İktisadi Coğrafya ve Turizm

Enstitüsü kurulmuş ve 1972 yılından itibaren de doktora dersleri dahil lisansüstü düzeyde turizm eğitimi verilmiş ve yeni düzenlemeden sonrada turizmle ilgili lisansüstü programlar, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesine aktarılmıştır. Bu programlar halen İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde sürdürülmektedir (Ünlüöner, 1993:515).

Bunların dışında, çeşitli üniversitelerde yapılmakta olan işletme ve iktisat dallarındaki yüksek lisans ve doktora programlarında turizmin farklı boyutlarıyla ilgili tezler hazırlanmaktadır.

Tablo 6: Öğretim Yılları İtibariyle Lisansüstü Turizm Eğitimi Alan ve Bu Programlardan Derece Alan Öğrenci Sayıları

Öğretim Yılları	Öğrenci Sayıları					
	Lisansüstü Eğitime Devam Edenler			Derece Alanlar		
	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam	Yüksek Lisans	Doktora	Toplam
1982-1983	-	-	-	1	-	1
1983-1984	41	-	41	2	-	2
1984-1985	81	-	81	3	-	3
1985-1986	110	2	112	-	-	-
1986-1987	93	49	142	48	7	55
1987-1988	144	49	193	18	6	24
1988-1989	150	59	209	17	6	23
1989-1990	184	62	246	30	7	37
1990-1991	195	63	258	31	18	49
1991-1992	251	63	314	35	11	46
1992-1993	265	65	330	28	8	36
1993-1994	278	62	340	37	4	41
1994-1995	295	65	360	33	14	47
1995-1996	307	63	370	31	12	43
1996-1997	329	64	393	33	10	43
1997-1998	338	60	388	36	17	53
1998-1999	359	62	421	33	16	49
1999-2000	371	69	440	33	7	40
2000-2001	229	63	292	53	8	61
2001-2002	306	57	363	43	5	48
2002-2003	276	67	343	-	-	-

Kaynak: ÖSYM, **Yükseköğretim İstatistikleri** isimli yayınlardan faydalanılarak hazırlanmıştır.

Önlisans ve lisans programlarındaki öğrenci mevcutları gibi, lisansüstü düzeyde de 1982 yılından önceki yıllara ait sağlıklı istatistiki bilgiler mevcut olmadığından 1982-1983 öğretim yılından itibaren lisansüstü düzeyde turizm eğitimi alan öğrenci sayıları ile bu programlardan derece alan öğrenciler Tablo 6'da görülmektedir. 1982-1983 öğretim yılında yalnızca yüksek lisans programında 41 öğrenci mevcut iken, 2002-2003 öğretim yılında 276'sı yüksek lisans ve 67'si de doktora düzeyinde olmak üzere 343 öğrenci turizm alanında lisansüstü eğitim almaktadır. 1982-1983 öğretim yılı sonunda sadece 1 öğrenci yüksek lisans derecesi alırken 2001-2002 öğretim yılı sonunda 43'ü yüksek lisans ve 5'i de doktora olmak üzere toplam 48 öğrenci lisansüstü derece almıştır (Tablo 6).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Turizm eğitimi veren bunca okul açılması, şüphesiz nitelikli işgücü sağlama amacına dönüktür. Ancak turizm sektöründe sürekli yapılan araştırmalar, sektörde ağırlıklı olarak turizm eğitimi almamış kişilerin çalıştığını ortaya koymaktadır. Bu durumun nedenleri aşağıda belirtilmiştir.

Turizm eğitimi alan kişilerin mesleki güvenceleri bulunmamaktadır. Nasıl ki, avukatlık yapabilmek için hukuk, mühendislik yapabilmek için mühendislik fakültelerinden mezun olmak gerekiyorsa, turizm sektöründe çalışacakların da en azından belli bir oranına turizm eğitimi görmüş olma şartı getirilmelidir.

Turizm genellikle özel sektör ağırlıklı olduğundan, özel sektör ucuz işgücü uğruna eğitim düzeyini göz ardı edebilmektedir.

Bir çok okulda yabancı dil ve uygulama imkanları sınırlı olduğundan, mezun olanlar hem yabancı dil yönünden hem de uygulama açısından yeterli bulunmamaktadır. Okulların, uygulama konusunda sektörle daha sıkı işbirliği yaparak öğrencilerin yetişmelerine katkı sağlamaları gerekmektedir.

Bazı yükseköğretim kurumlarında öğretim kadrosu yetersiz olduğundan, bu okullarda öğrenim gören öğrencilerin aldıkları eğitim de daha az kaliteli kalmaktadır.

Aslında turizm eğitimi gören kişiler nicelik olarak yeterli olabilir. Fakat nitelik açısından yeterli olmaları ve bu alanı seçmeleri için, sektörde iş bulma garantisi konusundaki çekimserlik, istekli kişilerin turizm konusunda eğitim yapmalarını kısıtlamaktadır.

Turizm sektöründeki nitelikli eleman yetersizliği sorunu; sadece turizm öğretimi yapan kurumların, turizm endüstrisinin hızla artan personel ihtiyacını karşılayacak sayıda kişiyi yetiştirecek kapasitede olmamasından değil, bu kurumların turizm endüstrisinin istediği nitelikte personel yetiştirememesinden de kaynaklanmaktadır.

Turizm sektöründe çalışanlar için asgari normlar ve eğitim düzeyi belirlendiğinde ve meslek unvanlarını koruyan hukuki mevzuat yürürlüğe girdiği takdirde, hem eğitimin amacı hem de etkinliği sağlanmış olacaktır.

Turizm eğitimindeki tüm bu gelişmelere karşın, geçmişe bakıldığında durumun daha iyiye gittiğini söylemek mümkündür. Turizm eğitiminde yabancı dille ve uygulama ağırlıklı eğitim ve öğretime doğru hızla gidildiği ve gelecekte tamamen yabancı dil ve uygulamalı eğitim yapılacağı söylenebilir.

KAYNAKÇA

AVCIKURT, Cevdet ve A. Köroğlu (2002), Turizmin Etkilerinin Algılanmasında Turizm Eğitiminin Rolü: Karşılaştırmalı Bir Araştırma, **Adnan Menderes Üniversitesi Seyahat ve Turizm Araştırmaları Dergisi**, Sayı:2, s. 1-10, Aydın.

AYMANKUY, Yusuf ve Ş. AYMANKUY (2002) Önlisans ve Lisans Düzeyindeki Turizm Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumlarının Buldukları Yerlerin Analizi ve Turizm Eğitimi İçin Öneri Bir Model, **Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü, Turizm Eğitimi Konferans-Workshop, 11-13 Aralık 2002**, s. 29-41, Ankara.

DIEKE P.U.C. (1988) **The Development of Tourism in Kenya and The Gambia: A Comparative Analysis**, Unpublished PhD Thesis, Strathclyde University, The Scottish Hotel School, Glasgow, U.K.

MEB, Milli Eğitim Bakanlığı (1999), **Ticaret ve Turizm Öğretimi Okulları ve Programları**, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara.

OLALI, Hasan (1983) **Dış Tanıtım ve Turizm**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara.

OLALI, Hasan (1984) The Framework and Problems of Tourism Education in Turkey, **Tourism Education Congress, İstanbul, October 16-17, 1984**, Boğaziçi University Tourism Administration Program of Vocational School, pp.206.

OLSEN, M. and M. KHAN (1989), Mission and Philosophy: Graduate Programs, **Educators 1989**, pp.16-26.

ÖSYM, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (2003), **2003 Yılı Yüksek Öğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu**, Ankara.

ÖSYM, Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, **ÖSYM Yüksek Öğretim İstatistikleri**, Ankara.

PAUZE, E.F. (1993), Time For A New Mission In Hospitality Education, **Hospitality Tourism Educators**, Vol.5, No.3, pp.61-62.

RUTTER, D. (1991), Catering Education and Training in France and Britain: Some Implications For Productivity, **Tourism Management**, 1991, pp.356-360.

ŞAHİN, Özer ve F. OKUMUŞ (2002) MEB-YÖK Meslek Yüksek Okulları Program Geliştirme Projesi Çerçevesinde Turizm ile İlgili Otel İşletmeciliği Seyahat İşletmeciliği Programlarının Uygulanmasında

Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri, **Turizm Bakanlığı Turizm Eğitimi Genel Müdürlüğü, Turizm Eğitimi Konferans-Workshop, 11-13 Aralık 2002**, s. 21-28, Ankara.

THEOBALD, W. (1994) **Global Tourism The Next Decade**, Butterworth-Heinemann Ltd. Oxford.

ÜNLÜÖNEN, Kurban (1993), Türkiye’de Yüksek Öğretim Düzeyinde Turizm Eğitim ve Öğretimi, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı:6/1993, s. 497-521, Diyarbakır.

WTO, World Tourism Organisation (2000), **Tourism Highlights 2000, Preliminary Results**, Published By WTO, First Edition, Madrid.

YAĞCI, Özcan (2001), Türkiye’de Turizm Eğitimi ve İstihdamda Karşılaşılan Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri **G.Ü. Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı:4, Ankara, s. 23-39.

EK TABLOLAR

Ek Tablo 1: Türkiye’de 2003 Yılı İtibariyle Önlisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Meslek Yüksekokulları ve 2003-2004 Öğretim Yılı Öğrenci Kontenjanları

Sıra No	İL	Meslek Yüksekokulu / Program Adı	Kontenjan		Toplam Kontenjan
			Normal Öğretim	İkili Öğretim	
1	Adana	Çukurova Üniversitesi Yumurtalık MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	30	-	30
2	Adıyaman	İnönü Üniversitesi Adıyaman MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	-	50
3	Afyon	Afyon Kocatepe Üniversitesi Afyon MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	60	60	120
4	Afyon	Afyon Kocatepe Üniversitesi Dinar MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	-	50
5	Afyon	Afyon Kocatepe Üniversitesi Sandıklı MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	60	60	120
6	Aksaray	Niğde Üniversitesi Aksaray MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	40	90
7	Amasya	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Amasya MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	40	90
8	Ankara	Ankara Üniversitesi Beypazarı MYO, Turizm Rehberliği	40	-	40
9	Ankara	Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, Turizm Rehberliği	145 + 5 (Burslu)	-	150
10	Ankara	Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	100 + 5 (Burslu)	-	105
11	Ankara	Bilkent Üniversitesi Turizm ve Otelcilik MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	500	-	500
12	Ankara	Hacettepe Üniversitesi Ankara MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	80	80	160
13	Antalya	Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	60	60	120
14	Antalya	Akdeniz Üniversitesi Serik MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	30	-	30
15	Balıkesir	Balıkesir Üniversitesi Balıkesir MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	60	60	120
16	Balıkesir	Balıkesir Üniversitesi Ayvalık MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	40	40	80
17	Balıkesir	Balıkesir Üniversitesi Burhaniye MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	50	100

18	Balıkesir	Balıkesir Üniversitesi Erdek MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	40	40	80
19	Balıkesir	Balıkesir Üniversitesi Gönen MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	40	40	80
20	Bartın	Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Bartın MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	60	60	120
21	Bitlis	Yüzüncü Yıl Üniversitesi Adilcevaz MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	30	30	60
22	Bitlis	Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ahlat MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	40	40	80
23	Bolu	Abant İzzet Baysal Üniversitesi Bolu MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	75	50	125
24	Bursa	Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	40	40	80
25	Bursa	Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, Turizm ve Seyahat İşletmeciliği	40	-	40
26	Çanakkale	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Gelibolu Piri Reis MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	50	100
27	Çanakkale	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Gökçeada MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	40	-	40
28	Çankırı	Ankara Üniversitesi Çankırı MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	30	-	30
29	Denizli	Pamukkale Üniversitesi Denizli MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	40	40	80
30	Diyarbakır	Dicle Üniversitesi Çermik MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	30	-	30
31	Edirne	Trakya Üniversitesi Edirne MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	50	100
32	Edirne	Trakya Üniversitesi Keşan MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	60	-	60
33	Elazığ	Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	40	40	80
34	Elazığ	Fırat Üniversitesi Sivrice MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	-	50
35	Erzurum	Atatürk Üniversitesi Erzurum MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	50	100
36	Eskişehir	Anadolu Üniversitesi Eskişehir MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	40	40	80
37	Gaziantep	Gaziantep Üniversitesi Gaziantep MYO, Aşçılık	30	-	30
38	Gaziantep	Gaziantep Üniversitesi Turizm ve Otelcilik MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	-	50
39	Giresun	Cumhuriyet Üniversitesi Şebinkarahisar MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	40	-	40
40	Iğdır	Kafkas Üniversitesi Iğdır MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	-	50
41	Isparta	Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	30	-	30
42	Isparta	Süleyman Demirel Üniversitesi Eğirdir MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	100	100	200
43	Isparta	Süleyman Demirel Üniversitesi Yalvaç MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	50	100
44	İstanbul	Boğaziçi Üniversitesi Otelcilik MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	-	40	40
45	İstanbul	Doğuş Üniversitesi MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	20	-	20
46	İstanbul	İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	120	-	120
47	İstanbul	İstanbul Bilgi Üniversitesi MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	-	50

48	İstanbul	İstanbul Kültür Üniversitesi İşletmecilik MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	-	50
49	İstanbul	Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	-	50
50	İstanbul	Maltepe Üniversitesi MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	-	50
51	İstanbul	Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	60	60	120
52	İstanbul	Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, Turizm ve Seyahat İşletmeciliği	30	-	30
53	İstanbul	Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, Turizm Rehberliği	30	-	30
54	İzmir	Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	100	80	180
55	İzmir	Ege Üniversitesi Çeşme MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	80	-	80
56	İzmir	Ege Üniversitesi Çeşme MYO, Turizm ve Seyahat İşletmeciliği	40	-	40
57	İzmir	Ege Üniversitesi Çeşme MYO, Turizm Animasyonu	20	-	20
58	İzmir	Ege Üniversitesi Çeşme MYO, Turizm Rehberliği	40	-	40
59	İzmir	İzmir Ekonomi Üniversitesi MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	40	90
60	İzmir	Yaşar Üniversitesi MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	25 + 3 (Burslu)	-	28
61	Karabük	Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Safranbolu MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	60	60	120
62	Karabük	Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Safranbolu MYO, Turizm Rehberliği	60	60	120
63	Kars	Kafkas Üniversitesi Kars MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	40	-	40
64	Kars	Kafkas Üniversitesi Kars MYO, Turizm Rehberliği	40	-	40
65	Kayseri	Erciyes Üniversitesi MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	30	-	30
66	Kocaeli	Kocaeli Üniversitesi Derbent MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	150	130	280
67	Kocaeli	Kocaeli Üniversitesi Derbent MYO, Turizm ve Seyahat İşletmeciliği	50	50	100
68	Kocaeli	Kocaeli Üniversitesi Derbent MYO, Turizm Rehberliği	50	-	50
69	Konya	Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	110	110	220
70	Konya	Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, Turizm Rehberliği	100	90	190
71	Konya	Selçuk Üniversitesi Akşehir MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	100	50	150
72	Konya	Selçuk Üniversitesi Beyşehir MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	100	100	200
73	Konya	Selçuk Üniversitesi Beyşehir MYO, Turizm Rehberliği	50	50	100
74	Konya	Selçuk Üniversitesi Beyşehir MYO, Turizm ve Seyahat İşletmeciliği	50	-	50
75	Kütahya	Dumlupınar Üniversitesi Kütahya MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	40	90
76	Malatya	İnönü Üniversitesi Kale MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	45	-	45
77	Mersin	Mersin Üniversitesi Mersin MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	60	60	120
78	Mersin	Mersin Üniversitesi Mersin MYO, Turizm ve Seyahat İşletmeciliği	60	-	60

79	Mersin	Mersin Üniversitesi Anamur MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	-	50
80	Mersin	Mersin Üniversitesi Anamur MYO, Turizm ve Seyahat İşletmeciliği	50	-	50
81	Mersin	Mersin Üniversitesi Anamur MYO, Turizm Rehberliği	50	-	50
82	Mersin	Mersin Üniversitesi Aydıncık MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	-	50
83	Mersin	Mersin Üniversitesi Aydıncık MYO, Turizm ve Seyahat İşletmeciliği	50	-	50
84	Mersin	Selçuk Üniversitesi Silifke-Taşucu MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	100	50	150
85	Mersin	Selçuk Üniversitesi Silifke-Taşucu MYO, Turizm ve Seyahat İşletmeciliği	40	40	80
86	Mersin	Selçuk Üniversitesi Silifke-Taşucu MYO, Turizm Rehberliği	40	40	80
87	Muğla	Muğla Üniversitesi Muğla MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	80	60	140
88	Muğla	Muğla Üniversitesi Muğla MYO, Turizm ve Seyahat İşletmeciliği	60	50	110
89	Muğla	Muğla Üniversitesi Dalaman MYO, Sivil Hava Ulaştırma İşletmeciliği	20	-	20
90	Muğla	Muğla Üniversitesi Fethiye Ali Sıtkı-Mefharet Koçman MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	80	-	80
91	Muğla	Muğla Üniversitesi Fethiye Ali Sıtkı-Mefharet Koçman MYO, Turizm ve Seyahat İşletmeciliği	50	-	50
92	Muğla	Muğla Üniversitesi Milas Sıtkı Koçman MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	80	40	120
93	Muğla	Muğla Üniversitesi Ortaca MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	80	-	80
94	Muğla	Muğla Üniversitesi Ortaca MYO, Turizm ve Seyahat İşletmeciliği	60	-	60
95	Nevşehir	Erciyes Üniversitesi Nevşehir MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	40	-	40
96	Nevşehir	Erciyes Üniversitesi Nevşehir MYO, Turizm ve Seyahat İşletmeciliği	40	-	40
97	Niğde	Niğde Üniversitesi Niğde MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	50	100
98	Niğde	Niğde Üniversitesi Ulukışla MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	50	100
99	Ordu	Karadeniz Teknik Üniversitesi Ordu MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	-	50
100	Ordu	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Mesudiye MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	20	-	20
101	Sakarya	Sakarya Üniversitesi Sakarya MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	60	60	120
102	Sakarya	Sakarya Üniversitesi Karasu MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	30	30	60
103	Sakarya	Sakarya Üniversitesi Sapanca MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	60	60	120
104	Sakarya	Sakarya Üniversitesi Sapanca MYO, Turizm ve Seyahat İşletmeciliği	60	-	60
105	Samsun	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Samsun MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	40	-	40
106	Samsun	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Havza MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	40	-	40
107	Sinop	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Gerze MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	30	-	30
108	Sivas	Cumhuriyet Üniversitesi Cumhuriyet MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	40	-	40

109	Şanlıurfa	Harran Üniversitesi Şanlıurfa MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	40	-	40
110	Tekirdağ	Trakya Üniversitesi Tekirdağ MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	80	50	130
111	Tekirdağ	Trakya Üniversitesi Marmara Ereğlisi MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	-	50
112	Tekirdağ	Trakya Üniversitesi Şarköy MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	50	100
113	Tokat	Gazi Osman Paşa Üniversitesi Tokat MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	40	40	80
114	Tokat	Gazi Osman Paşa Üniversitesi Niksar MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	-	50
115	Tokat	Gazi Osman Paşa Üniversitesi Reşadiye MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	40	-	40
116	Trabzon	Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	-	50
117	Van	Yüzüncü Yıl Üniversitesi Van MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	30	-	30
118	Van	Yüzüncü Yıl Üniversitesi Van MYO, Turizm Rehberliği	30	-	30
119	Yalova	Uludağ Üniversitesi Yalova MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	40	40	80
120	Yalova	Uludağ Üniversitesi Yalova MYO, Yatçılık ve Yat İşletmeciliği	30	-	30
121	Zonguldak	Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Zonguldak MYO, Turizm ve Otel İşletmeciliği	40	-	40
		Toplam	6.803	2.940	9.743

Kaynak: ÖSYM 2003 Yılı Yüksek Öğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu'ndan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Ek Tablo 2: Türkiye’de 2003 Yılı İtibariyle Lisans Düzeyinde Turizm Eğitimi Veren Yüksek Öğretim Kurumları ve 2003-2004 Öğretim Yılı Öğrenci Kontenjanları

Sıra No	İL	Program Adı	Kontenjan		Toplam Kontenjan
			Normal Öğretim	İkili Öğretim	
1	Adana	Çukurova Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O, Konaklama İşletmeciliği	25	-	25
2	Ankara	Atılım Üniversitesi İşletme Fakültesi, Turizm İşletmeciliği	15+2 (Burslu)	-	17
3	Ankara	Başkent Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Turizm İşletmeciliği	20 + 5 (Burslu)	-	25
4	Ankara	Başkent Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksek Okulu, Turizm ve Otelcilik	27 + 3 (Burslu)	-	30
5	Ankara	Başkent Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksek Okulu, Turizm ve Rehberlik	27 + 3 (Burslu)	-	30
6	Ankara	Bilkent Üniversitesi Uygulamalı Teknoloji ve İşletmecilik Yüksek Okulu, Turizm ve Otel İşletmeciliği	65 + 5 (Burslu)	-	70
7	Ankara	Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi, Konaklama İşletmeciliği Öğretmenliği	70	-	70
8	Ankara	Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği Öğretmenliği	70	-	70
9	Antalya	Akdeniz Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O, Konaklama İşletmeciliği	60	60	120
10	Antalya	Akdeniz Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O, Seyahat İşletmeciliği	60	60	120

11	Aydın	Adnan Menderes Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O, Konaklama İşletmeciliği	50	-	50
12	Aydın	Adnan Menderes Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O, Seyahat İşletmeciliği ve Turizm Rehberliği	50	-	50
13	Balıkesir	Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O, Konaklama İşletmeciliği	60	60	120
14	Balıkesir	Balıkesir Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O, Seyahat İşletmeciliği	60	60	120
15	Bolu	Abant İzzet Baysal Üniversitesi Akçakoca Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O.	80	-	80
16	Çanakkale	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O, Konaklama İşletmeciliği	40	-	40
17	Çanakkale	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O, Seyahat İşletmeciliği	40	-	40
18	Eskişehir	Anadolu Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O.	100	-	100
19	Hatay	Mustafa Kemal Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O, Turizm ve Otel İşletmeciliği	50	50	100
20	İstanbul	Boğaziçi Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksek Okulu, Turizm İşletmeciliği	40	-	40
21	İstanbul	Haliç Üniversitesi İşletme Fakültesi, Turizm İşletmeciliği	60	-	60
22	İstanbul	İstanbul Ticaret Üniversitesi İşletme Fakültesi, Turizm İşletmeciliği	50 + 3 (Burslu)	-	53
23	İstanbul	Kadir Has Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Turizm İşletmeciliği	25 + 3 (Burslu)	-	28
24	İstanbul	Okan Üniversitesi (İstanbul), Bilgisayar ve Turizm Yüksek Okulu, Turizm ve Otelcilik	35 + 5 (Burslu)	-	40
25	İstanbul	Yeditepe Üniversitesi Yabancı Diller Yüksek Okulu, Turizm ve Otelcilik	40 + 5 (Burslu)	-	45
26	İzmir	Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi, Turizm İşletmeciliği	40	-	40
27	Mersin	Mersin Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O.	60	-	60
28	Muğla	Muğla Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O, Konaklama İşletmeciliği	40	40	80
29	Muğla	Muğla Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O, Seyahat İşletmeciliği	40	40	80
30	Nevşehir	Erciyes Üniversitesi Nevşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik	40	-	40
31	Nevşehir	Erciyes Üniversitesi Nevşehir Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O, Turist Rehberliği	40	-	40
32	Sakarya	Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Turizm İşletmeciliği	50	50	100
33	Tokat	Gazi Osman Paşa Üniversitesi Zile Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Y.O.	40	-	40
		Toplam	1603	420	2023

Kaynak: ÖSYM 2003 Yılı Yüksek Öğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu'ndan yararlanılarak hazırlanmıştır.